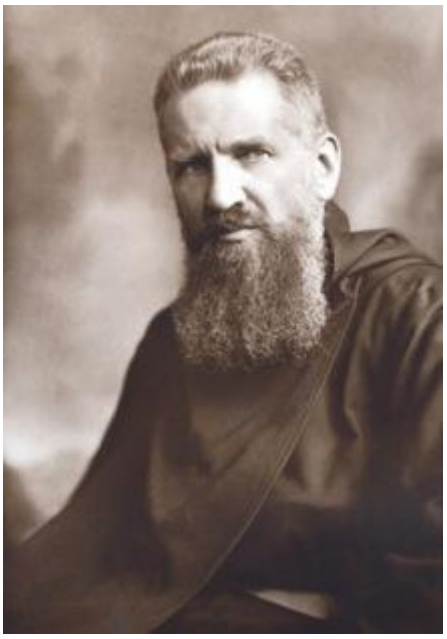
ТЕМА 19. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

1. Соціально-економічний розвиток

На початок ХХ ст. в Галичині проживало біля 3 млн. українців, або 63,09% всього населення краю, поляків – 32,7% і 3,7% німців. На Буковині на 1900р. проживало 305,1 тис. українців, що складало 41% від загальної кількості населення краю. На Закарпатті проживало 400,3 тис. українців. Основними рисами промислового розвитку у Західній Україні були штучні гальмівні процеси збоку метрополії. У краї переважав кустарно-ремісничий характер виробництва. У Західній Україні були великі запаси таких корисних копалин, як нафта, сіль, озокерит та ін. Незважаючи на це, її економіка розвивалась дуже повільно, оскільки Австрія перетворила ці землі на свої внутрішні колонії – на ринок збуту товарів австрійської промисловості, джерело отримання сировини й дешевої робочої сили. Основними галузями промисловості Галичини були: нафтова, соляна, лісорубна. Австро-угорська влада не заохочувала переробки нафти на місцях. Вивізне мито на не перероблену нафту було нижче, ніж на перероблену. Це привело до того, що на місці перероблялась лише третина видобутої нафти. Лісорубна промисловість розвивалась лише як сировинна. 85% населення було зайнято в сільському господарстві, воно давало 70 % національного прибутку. У Закарпатті сільське населення складало 83 %. 40% усіх земель належало польським, угорським, румунським, австрійським, українським поміщикам. Характерним явищем цього періоду була масова ***еміграція.*** Українці з Галичини, Буковини і Закарпаття переселялися на американський континент, передусім до США.

2. Розвиток національно-визвольного руху

Українці Галичини, Буковини, Закарпаття зазнавали політичного гніту і національної дискримінації. На освіту в Галичині кошти виділялись нерівномірно для української і польської громади. У ***1903 р.*** в Галичині було 49 гімназій, із них українських – 4. На початку ХХ ст. на західноукраїнських землях в умовах режиму конституційної монархії, який надавав українському населенню ширшу, ніж в Російській імперії, свободу слова та діяльності різного роду об’єднань, дедалі більше активізувалось суспільно-політичне життя і розгортався національно-визвольний рух. Першими політичними партіями в Галичині були: ***Руcько-українська радикальна партія (1890 р.), Українська народно-демократична партія (1899 р.), Руська народна партія(1900 р.).***

Мал. 1. А. Шептицький

Усі вони тяжіли або до москвофілів, або до народовців. Під впливом політичних партій західноукраїнський рух став опозиційним до влади, все більше орієнтувався на власні сили, організацію народних мас. Значного успіху добилися галичани і буковинці в демократизації виборчої системи. У ***січні 1907 р.*** австро-угорський уряд проголосив нове положення щодо виборів до федерального парламенту. На виборах до парламенту у 1907 р. українці мали 22 депутати від Галичини і 5 – від Буковини проти трьох депутатів, обраних до парламенту у 1879 р. Депутатів могло бути ще більше, якби не фальсифікації виборів з боку польської адміністрації. До крайових сеймів у Львові і Чернівцях обрано 12 депутатів у Галичині і 17 – на Буковині. На початку ХХ ст. «Просвіта» залишалася найбільш авторитетною громадською організацією Східної Галичини. На цей час налічувалось 77 філій «Просвіти», 3 тис. сільських читалень, читачами яких було понад 200 тис. осіб. Крім підвищення національної свідомості серед українців «Просвіта» вчила галичан веденню кооперації, кращим зразкам господарювання, займалася видавничою справою, здійснювала перевидання і поширення творів Т. Шевченка, І. Котляревського, Л. Українки та ін. З ***1892 р. у Львові діяло НТШ, головою якого був М. Грушевський***, а активними членами – ***І. Франко, В. Гнатюк, М. Павлик*** та ін. До 1914 р. вчені Галичини випустили українською мовою 300 томів наукових праць з різних галузей знань. В національно-визвольних змаганнях українців велику роль відіграв ***Андрей Шептицький.*** У ***1900 р.*** він став митрополитом греко-католицької церкви. Він виступив за дотримання християнської моралі в суспільстві, за увагу до господарчих і культурних потреб населення. З цих пір роль церкви у політичному житті галичан помітно зросла. У 1913 р. за сприяння митрополита у Львові було засновано Український національний музей.

Мал. 2. М. Грушевський. ***Мал. 3. І. Франко.*** ***МАл. 4. В. Гнатюк.***

Наприкінці XIX – початку XX ст. на теренах Західної України почали виникати різні молодіжні організації. Так, ***11 лютого 1894 р. В. Нагірний*** заснував у Львові спортивне товариство ***«Сокіл». 5 травня 1900 р.*** в с. Завалля Снятинського повіту ***К. Трильовський*** створив спортивно-пожежне товариство ***«Січ»***. А щоб проводити військове навчання, учні львівських середніх шкіл у ***1911 р. створили таємний гурток «Пласт».*** Військове навчання молоді здійснювало також утворене у ***1912 р. товариство «Січові стрільці»***. Ці гуртки виникли на базі ідейної підготовки галицької молоді до боротьби за незалежність.

Мал. 5. В. Нагірний. ***Мал. 6. К. Трильовський.***

Основні терміни, поняття, імена:

1890 р. – Русько-українська радикальна партія.
1894 р. – створення товариства «Сокіл».
1899 р. – Українська народно-демократична партія.
1900 р. – створення спортивно-пожежного товариства «Січ».
1900 р. – Руська народна партія.
1900 р. – Андрій Шептицький став митрополитом греко-католицької церкви.
1907 р. – реформа парламенту Австро-Угорщини.
1911 р. – заснування таємного гуртка «Пласт».
1912 р. – виникнення товариства «Січові Стрільці».

Боберський Іван - громадський діяч; один із засновників спортивного руху; у 1900-1914 рр. – голова фізкультурного товариства "Сокола".

Волошин Августин - педагог, науковий і політичний діяч, один з очільників національного руху на Закарпатті, видавець газет "Наука" і "Село"; засновник Християнсько-народної партії, посол до чехословацького парламенту, президент Карпатської України.

Концерн - вид монополії, при якій підприємства, зберігаючи відносну самостійність, перебувають під контролем монополістів на основі фінансових зв'язків, патентно-ліцензійних угод, договорів про спільність інтересів тощо.

Кредит - передача товарів із відстрочкою платежу або передача на певний термін грошей чи матеріальних цінностей з умовою їх повернення.

Рантьє - люди, які живуть на відсотки з переданого у позичку капіталу або за рахунок доходів від цінних паперів.

Романчук Юліан - громадський діяч, науковець, публіцист; голова Народної ради, ініціатор політики "нової ери"; впродовж 1901-1918 рр. – голова Української парламентської репрезентації в Австро-Угорському рейхсраті.

Смаль-Стоцький Степан - учений-філолог; педагог, культурний і громадський діяч на Буковині; організатор чи очільник товариств "Сокіл", "Українська школа", "Народний дім", "Буковинський Боян", "Руська школа" та ін.

Страхова компанія - фінансова установа, яка створює рахунок своїх клієнтів спеціальний фонд, що використовується для покриття збитків цих клієнтів від нещасних випадків, стихійних лих та ін.

Трильовський Кирило - громадсько-політичний діяч; адвокат, публіцист; видавець; організатор січового та січово-стрілецького руху в Галичині, засновник пожежно-гімнастичного товариства "Січ".